

Munkedals kommun
Välfärdsnämnden

Synpunkter på Äldreomsorgsprogram 2020 – 2025 Dnr 2020-91

SPF Seniorerna Munkedalsbygden, SPF Seniorerna Svarteborg och SPF Seniorerna Sörbygden har 2020-06-22 erhållit förslag till Äldreomsorgsprogram för synpunkter. Föreningarna har beslutat lämna ett gemensamt svar.

Sammanfattning

Vi välkomnar att

- pensionärsföreningarna i kommunen får möjlighet att lämna synpunkter på programmet,
- kommunen avser revidera värdegrundsarbetet så att det skall bli levande i vardagen,
- kommunen har ambition att skapa olika former av aktiviteter och sysselsättningar för de äldre tillsammans med civilsamhället.

Vi anser att

- äldreomsorgsprogrammet skall *ligga till grund* för de mål som fastställs för äldreomsorgen under programperioden,
- avsnittet om de globala målen skall utgå och ersättas av en beskrivning av den svenska äldreomsorgens nuvarande situation,
- en beskrivning av erfarenheterna av coronapandemin bör infogas i inledningen,
- kommunala uppgifter inte kan övervältras på enskilda, närstående och frivilligorganisationer utan dessa enbart kan utgöra ett komplement till kommunen,
- de ekonomiska konsekvenserna av befolkningsutvecklingen bör ges mer utrymme,
- programmet i för stor utsträckning förlitar sig på att digitalisering och teknisk utveckling skall lösa framtida utmaningar inom äldreomsorgen,
- programmet skall slå fast att kvarboende i ordinärt boende skall vara en rättighet – att flytta en möjlighet,
- kvarboendet skall ske under *goda* levnadsvillkor, ej enbart skäligen,
- trygghetsboenden för äldre med behov av stöd skall skapas omgående, inte bara utredas,
- programmet skall redovisa en vilja att förbättra stödet till anhörigvårdare,
- arbetet inom äldreomsorgen skall göras attraktivare och rekryteringen förbättras genom en kontinuerlig och flexibel kompetenshöjning som anknyter till aktuella vård- och omsorgsutmaningar, förbättrade arbetsvillkor inom projektet ”Heltidsresan” samt en ny syn på lön och karriärmöjligheter.

Inledning

Munkedals kommun har sedan 2018-04-01 saknat ett Äldreomsorgsprogram då det tidigare programmet från 2014 upphörde att gälla. Vi har konstaterat att arbetet med att ta fram ett nytt och aktuellt program inte prioriterats men förmodar att detta berott på tillfällig arbetsbelastning i den kommunala verksamheten. Vi hoppas att det nya programmet skall betraktas som en viktig handling i kommunen och att det kommer att utvärderas i god tid innan arbetet med att ta fram ett nytt program påbörjas.

De globala målen för hållbar utveckling är i sig viktiga men deras omedelbara betydelse för utvecklingen av äldreomsorgen i Munkedal måste betraktas som begränsad. Stycket bör med fördel kunna infogas i kommunens huvudmål för den samlade kommunala utvecklingen och inte specifikt ligga till grund för äldreomsorgen i kommunen. Istället bör inledningen innehålla en kommentar till det allmänna tillståndet för äldreomsorgen i landet och speciellt i Munkedal. Den kan med fördel ta sin utgångspunkt i de senaste månadernas haveri för den svenska äldreomsorgen i spåren av den nu pågående coronapandemin.

I inledningen beskrivs också kortfattat de utmaningar som Sveriges kommuner står inför med en allt äldre befolkning. Vi delar uppfattningen att nya lösningar kommer att krävas för att möta det ökade behovet av omsorg om de äldre. Vi motsätter oss dock att alltför uppgifter vältras över på enskilda, närstående och frivilligorganisationer. Dessa kan endast i marginell utsträckning bidra till omsorgsarbetet, som t.ex. i arbetet för att bryta ensamheten. Ansvaret åvilar annars kommunen.

Den förändring inom äldre vården som skett under 2000-talet innebär att mer än 32 000 platser försvunnit från särskilda boenden i landet. Kvarboendep principen är positivt för de äldre men den innebär samtidigt att kraven på hemtjänsten blir allt högre och att möjligheten att få tillgång till särskilt boende måste vara garanterad om och när behovet uppstår. Vid planeringen av framtidens äldreomsorg kan kommunen inte förlita sig på att hemtjänst och hemsjukvård kan ta hand om alla behov. Det kommer även i framtiden att finnas behov av särskilda boenden för personer med somatiska sjukdomar och funktionshinder, inte enbart för äldre-äldre med demenssjukdomar. Detta innebär att olika former av boenden behöver tillskapas i kommunens olika delar.

Varför ett äldreomsorgsprogram?

Äldreomsorgsprogrammet skall enligt förslaget vara ett komplement till de kommunala beslut som ska vara styrande för all verksamhet de närmaste åren. Enligt vår uppfattning måste relationen mellan program och årliga mål tydliggöras. Äldreomsorgsprogrammet skall enligt vår mening *utgöra utgångspunkt* för de mål inom äldreomsorgsområdet som fastställs i budget och verksamhetsplaner för år 2021 – 2025.

Framtida behov av äldreomsorg

Befolkningsprognos

Den kommunala befolkningsutvecklingen mellan 2019 och 2030 är enligt den beräkning som redovisas oroväckande. Antalet pensionärer ökar med 159 personer och vi saknar en klagörande analys av de ekonomiska förutsättningarna för att möta utvecklingen.

Behov och efterfrågan

Enligt analysen har behovet av platser inom särskilt boende minskat sedan 2015. Detta ses främst inom den somatiska äldreomsorgen medan behovet av vård- och omsorgsplatser för personer med demenssjukdom har ökat.

Som orsak anges främst ”kvarboendep principen” - de äldre skall ges möjlighet att bo kvar hemma i sin ursprungsbostad så länge som de själva önskar. En väsentlig förklaring till principen är *ekonomi*.

Vi förstår att kommunen måste hushålla med tillgängliga medel. Problemet är att många tycks ha en övertro till kvarboendepincipen och anser att äldre inte bara har rätt att bo kvar hemma utan snarare *ska* bo hemma till varje pris, något som riskerar att resultera i ett svek gentemot de äldre.

Kvarboendepincipen är i teorin en god tanke och många äldre vill bo kvar i sin egen bostad. Det finns dock samtidigt äldre som inte vill något hellre än att flytta till ett boende där de kan uppleva gemenskap och trygghet med närhet till personal under hela dygnet. Principen får inte användas som ett argument mot den enskildes vilja och behov av rent ekonomiska skäl. Det måste alltid vara behoven som styr insatserna – och dessa behov känner i regel den enskilde själv bäst.

Bemanning

Under rubriken bemanning anges att kraven på personalens kunskap och kompetens kommer att öka med anledning av nya uppgifter inom kommunal vård och omsorg. Kommunen vill också att arbetsplatserna inom äldreomsorgen skall vara attraktiva och ta tillvara personalens yrkeskunskaper.

En mängd forskning pågår i landet kring den stora dödligheten för boende med Covid-19 på våra äldreboenden och i hemsjukvården under våren 2020. Ännu finns naturligtvis inga säkra svar men en förklaring som dyker upp i många preliminära forskningsresultat är personalsituationen. Statusen på arbetet behöver höjas, det krävs långsiktiga satsningar på utbildning, trygga jobb, bättre arbetsmiljö och starkt ledarskap. Kommunen har ansvar för att rekrytera och behålla personal. Vi delar intentionen i programmet att varje anställd skall ha rätt kompetens och utbildning för arbetet. ”Fler händer i vården och omsorgen om de äldre” räcker inte längre. Omsorgen om äldre får inte förminska till ett arbetsmarknadsprojekt. Erfarenheterna under den pågående pandemin visar tydligt de risker det innebär med ett stort antal timanställda och vikarier. Arbetet med ”Heltidsresan” bör därför kunna bidra till viktiga förbättringar inom äldreomsorgen såvida inte insatserna motverkas av andra åtgärder.

Utvecklingsområden för äldreomsorgen

Värdegrund

En god värdegrund är viktig som vägvisare för verksamheten. Vi konstaterar att kommunen har för avsikt att revidera värdegrundsarbetet vilket vi ser som positivt. Vi delar också uppfattningen att alla äldre skall känna sig trygga i att få det stöd de behöver utifrån sina behov.

Förebyggande och hälsofrämjande arbete

I avsnittet påpekas risken för att ofrivillig ensamhet kan öka i takt med åldrandet. I sammanhanget vill vi framhålla den viktiga roll som pensionärsorganisationerna har för att ge de äldre en aktiv och meningsfull tillvaro. Vi anordnar varje vecka aktiviteter för alla äldre som vill delta. Caféverksamhet, kulturaktiviteter, studiecirklar, friskvård, promenader mm mm., bland annat i projektet ”Mot ensamhet” där kommunen erhållit statligt stöd. Vi är beredda att samarbeta med kommunen också i andra sammanhang. För att möjliggöra en utveckling av verksamheten i Munkedals centralort krävs dock tillgång till lämpliga lokaler vilket saknas för närvarande. Äldreomsorgens lokaler kan inte ersätta den typ av samlingslokaler som finns i Hällevadsholm och Hedekas.

Stöd i ordinärt boende

Vi delar kommunens vilja att skapa förutsättningar för att den som vill och kan ska kunna bo kvar i sin invanda miljö men hänvisar till våra tidigare kommentarer om kvarboendepincipen. Vi anser också att kommunen skall fastslå att kvarboende i ordinärt

boende skall ske under *goda* levnadsvillkor, inte enbart skäligen. Detta måste innefatta att programmet skall redovisa en vilja att på olika sätt förstärka stödet till anhörigvårdare.

Andra boendeformer

Utvecklingen av nya boendeformer för de äldre som vill bo kvar hemma måste tillhöra kommunens kärnuppgifter för den kommande programperioden. Kommunen anger i en undersökning i tidningen Hem & Hyra att man som en av 24 kommuner i Sverige har ett överskott av särskilda boenden. Detta gäller även situationen 2025. Tyvärr saknas trots detta den alternativa boendeformen trygghetsboenden i alla kommuner. Programmet bör därför slå fast att trygghetsboende snarast skall skapas för att motsvara önskemålen hos många äldre, utan omedelbara behov av hemtjänst eller dygnet runt vård. Det skall inte behöva ta fyra år att utreda, fatta beslut om och inrätta trygghetsboenden i Munkedal.

Personal- och kompetensförsörjning

Som konstaterats under rubriken Bemanning behöver statusen på arbetet inom äldreomsorgen höjas, det krävs långsiktiga satsningar på utbildning, trygga jobb, bättre arbetsmiljö och stärkt ledarskap. En kontinuerlig och flexibel kompetenshöjning som anknyter till aktuella vård- och omsorgsutmaningar måste införas, arbetsvillkoren förbättras, lön och karriärmöjligheter måste utnyttjas för att göra yrkena attraktivare och därigenom förenkla rekryteringen. Detta har konstaterats av våra pensionärsföreningar sedan flera år men också i många politiska sammanhang. Det har dessvärre varit mer snack än verkstad från de ansvarigas sida, på lokal men också regional och nationell nivå. Det är nu dags att genomföra de nödvändiga förändringar som varit väl kända sedan länge.

För SPF Munkedalsbygden	Lars B Andersson	070-3206875
För SPF Svarteborg	Leif Svensson	070-6238538
För SPF Sörbygden	Gunilla Lindskog	076-8148433